

det kommer til Gode, al den Stund Lærernes Raar jo i Virkeligheden vilde blive forbedrede, hvis Staten greb ind.

Overfor Spørgsmaalet om de private Skoler forekommer det mig ikke, at den højtærede Kultusminister havde fuldt ud Ret, naar han vilde henvise dem til at være en blot og bar Industri, og at de ogsaa derfor maatte sejle deres egen Sø. Det er jo dog i hvert Tilfælde en Industri, som staar under Statens Tilsyn; thi det er jo ikke rigtigt, hvad den højtærede Kultusminister sagde, at det kun er et Eksamenstilsyn, der findes ligeoverfor de private Skoler af denne Art. Det er jo i Virkeligheden et Tilsyn, der har Ret til Aaret igennem at kræve Afgang til Skolen og til Undervisningen for at se til, at alt foregaar netop, som det skal gøres. Hvis det i Virkeligheden nu kun er bleven et Eksamenstilsyn, saa er det ikke, fordi Staten har fraarbejdet sig Retten til at føre det daglige Tilsyn, men saa er det, fordi Staten mulig har den Tillid til de private Skoler, at de ikke behøve Tilsyn Dag efter anden. Men Staten har forbeholdt sig Ret til et saadant Tilsyn og har en Undervisningsinspektion, hvis Opgave det er at føre det. Dernæst griber Staten ind i denne hele Virksomhed; Staten foreskriver jo ikke alene, hvad Maalet skal være for disse Skoler, det er jo bestemt paa det allernøjagtigste, men den bestemmer jo endog ogsaa, hvor mange Timer der maa undervises, i det hele taget, hvorledes den Industri skal drives. Man kan derfor ikke henvise til, at det er noget blot privat. Skolen er i Virkeligheden i mange Punkter bestemt af Statens Indgriben, Lovgivningsmagtens Virksomhed, og derfor forekommer det mig, at Staten heller ikke saaledes uden videre kan skyde den Ting fra sig. Det forekommer mig, at Resultatet af den Betragtning, den højtærede Kultusminister udtalte, maatte være det, at man ogsaa indrømmede de private Skoler Ret til at ordne deres Virksomhed frit efter en ganske anden Maalestof, end det nu er muligt, og jeg vil villig indrømme, at det i mange Maader kunde være særdeles heldbringende. Jeg tror ikke, det er heldigt for Skolevæsenet, særlig ikke for det private, at det saaledes er kommanderet til at indrette alt efter en Snor, at alle højere Skoler i Landet skulle netop i det væsentlige gaa den samme Vej for at naa det samme Maal. Jeg tror, at man vilde kunne opnaa noget væsentligt, hvis man gav Skolerne og deres Ledere et frit Valg til at vælge, hvilken Vej de mente kunde føre til den virkelig højeste Dannelses, blot at man altsaa havde sikret sig, at de Mænd, der ledede Skolen, havde Betingel-

serne inde for en saadan Virksomhed. Konsekvensen af den højtærede Kultusministers Henviisning til den rent private Virksomhed maatte være en langt større Frihed paa Skolens Omraade, en Frihed, jeg iøvrigt tror, vilde være heldbringende for Udviklingen, fordi den vilde føre til, at man slog ind paa mange nye og uoprøvede Veje og gjorde mange Erfaringer, der bag efter kunde komme det hele Samfund til gode. Men nu er Forholdet ikke saaledes; Forholdet er saaledes, at de private Skoler ere bundne i deres Virksomhed, og derfor finder jeg ogsaa, der er al Uledning til at mene, at naar disse Skoler saaledes have overtaget en stor Del af det, som kunde være Statens naturlige Opgave at gennemføre, saa har Staten ogsaa for Undervisningens Skyld en vis Uledning til at tænke over, om den ikke burde gribe ind, hvor det gælder om at sikre en regelmæssig og solid Udvikling af det Liv, som føres i disse Skoler; men at lade Lærerne arbejde under Sultekaar, fordi Konkurrencen gør det umuligt at lønne dem bedre, er ikke at frembringe de Bilkkaar, hvorunder der arbejdes med de største Resultater. Derfor haaber jeg, at denne Sag maa blive taget op til ny Betragtning og set med andre Øjne.

Overfor det ærede Medlem for Vejle Amts 3dje Valgkreds (Falkenstjerne) vil jeg sige, at jeg er ganske enig i hans Betragtning, at det, der væsentlig skal gøres, er at arbejde Undervisningsvæsenet, Skolevæsenet op fra neden. Jeg tror ligesom han, at et organiseret Bogeskovvæsen vilde frigøre Kræfterne i de egenlige Almueskoler efter en overordentlig velgørende Maalestof og give Undervisningen et Indhold, der vilde føre Eleverne langt videre, end det nu er muligt. Jeg tror ligesom det ærede Medlem, at Fortsættelsesskoler, som bygge paa det Grundlag, der er lagt i Almueskolerne, nødvendigvis lidt efter lidt maa trænge sig frem som en Forderung, der stilles, og det ikke mindst i Kjøbenhavn. Jeg har haft Uledning til personlig at faa et Indtryk af, hvor betydningsfuld saadanne Fortsættelsesskoler, der havde en vis offentlig Karakter, vilde være i Kjøbenhavn. Jeg har haft at gøre med en Undervisning for voksne, der ifølge sin Karakter netop kun har kunnet være en Undervisning for voksne, fordi den fuldt ud var bygget paa Frivillighedens Princip, og derfor forudsatte en saadan personlig Alvor hos hver enkelt, som man kun kunde vente at finde hos voksne. Men atter og atter har man gjort Erfaringer om, hvor stor Trangten hos dem, der vel ikke ere blevne voksne, men dog ere komne ud over Skolen, har været